

INHOUD

Voorwoord A.F.Th. van der Heijden, <i>Isolde Josipovici</i>	7
Inleiding	13
Deel I 1871-1918 Großstadt Berlin	17
Jan ten Brink, <i>De nieuwe keizerstad</i> (1871)	20
Marcellus Emants, <i>In het 'Deutsche Theater'</i> (1885)	25
Geertruida Carelsen, <i>Het inwendige van een Berlijns huurpaleis</i> (1891)	29
August Vermeylen, <i>Het keizerdom, de bureaucratie en het militarismus verbeesten dit land</i> (1894-1895)	36
Lodewijk van Deyssel, <i>Berlijn is een nieuwe stad</i> (1905)	41
J. van Oudshoorn, <i>Tot nu toe voel ik me hier nog immer de flaneur</i> (1905-1906)	48
Frederik van Eeden, <i>Ik kom zojuist uit de Gedächtniskirche</i> (1907)	58
Herman Heijermans, <i>Is hier 't 'Obdach'?</i> (1908)	65
Herman Heijermans, <i>De met elke minuut stijgende levendigheid van 't 'Kaufhaus'</i> (1912)	71
Deel II 1918-1933 Berlijn tijdens de Roaring Twenties	77
Paul van Ostaijen, <i>De Stadtbahn rolt in tempo jazz</i> (1921)	80
Henriette Roland Holst, <i>Op het weke asfalt, tussen de gloeiende steengevaarten</i> (1921)	92
Willy Corsari, <i>Ze hield van de coulissensfeer, van de roes van het werk en het succes</i> (1922-1923)	97
J. van Oudshoorn, <i>Een heel gezin: bedel-vader, bedel-moeder en kinderen</i> (1923)	103
Hendrik Marsman, <i>De stad een half ontverfde vrouw</i> (1923)	107
Coen Hissink, <i>Waar vele 'Puppe'-jongens elkaar rendez-vous gaven</i> (1928)	110
Simon Koster, <i>Een kanaal van licht, geluid en beweging</i> (1929-1930)	116
Hendrik Marsman, <i>Op de enorme draaischijf der Potsdamer Platz</i> (1931)	124
Jacques Gans, <i>De slagader van de arbeidersbuurt Wedding</i> (1931-1933)	130
Deel III 1933-1945 Berlijn onder de nationaal-socialisten	137
Anthonie Donker, <i>De Rijksdag: een geraamte, zwart verbrand</i> (1933)	139
S. Vestdijk, <i>Partijliederen klonken op de kamers en op de trappen zware laarzen</i> (1934)	143
Ed. Hoornik, <i>Het is maar tien uur sporen naar Berlijn</i> (1938)	150
Maarten Mourik, <i>De 'Ausradierung', de totale vernietiging, van Berlijn</i> (1943-1944)	153

Ad den Besten, <i>'t Voorjaar is een leeg gebaar</i> (1944)	158
Jaap Harten, <i>Een puinlandschap onder rookzwammen</i> (1945)	161
Deel IV 1945-1989 Het gedeelde Berlijn	167
Lucebert, <i>In deze hondse stad vol hondentrouw en hondenminnaars</i> (1956)	170
Harry Mulisch, <i>De luchtkoker van Hitlers bunker</i> (1956)	173
Tone Brulin, <i>West-Berlijn is van Oost-Berlijn gescheiden door prikkeldraad</i> (1961)	176
Gerard Reve, <i>De mythe van een Godsrijk in aanbouw</i> (1962)	182
Lizzy Sara May, <i>De Gedächtniskirche: Nie wieder Krieg</i> (1964)	192
Jaap Harten, <i>Het Berlijn van Marsman is een geliefd spookbeeld</i> (1966)	198
Harry Mulisch, <i>Ook ik heb een droom over Berlijn</i> (1972)	202
J.A. Deelder, <i>Het kraakwezen tierde reeds welig in die dagen</i> (1978-1980)	207
Armando, <i>Begroeide sporen van een huiveringwekkend Rijk</i> (1982)	218
Willem Jan Otten, <i>Mijn eerste nadering van de Muur</i> (1983)	227
Harrie Jekkers, <i>Alleen de vogels vliegen van Oost- naar West-Berlijn</i> (1984)	239
Frans Kellendonk, <i>De gouden tanden van ons welvaartsgebied</i> (1984)	243
F. Springer, <i>En dan gaan we het paleis van Honecker binnen</i> (1985-1989)	253
Deel v 1989-2004 Hoofdstad van het herenigde Duitsland	263
Cees Nooteboom, <i>Iedereen is op weg naar de Brandenburger Tor</i> (1989)	266
A.F.Th. van der Heijden, <i>Hij is aanwezig dan ooit, de Muur</i> (1993)	275
Kristien Hemmerechts, <i>Ossies, zeggen de Wessies, zijn traag</i> (1995)	279
Hans Tentije, <i>In de schaduw van een bouwschutting scholen allerlei punks samen</i> (2002)	287
Oscar van den Boogaard, <i>De koepel van de Reichstag</i> (2003)	292
Adriaan van Dis, <i>Welke wereldstad kan nog zo van binnenuit groeien?</i> (2004)	299
Verantwoording	309
Illustraties	312
Namenregister	313
Register van locaties in Berlijn	318